

## ทัศนคติของชาวไทยมุสลิมต่อการปฏิบัติตามคำสั่งและมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของสำนักจุฬาราชมนตรี

### Attitudes of Thai Muslims towards following orders and measures to prevent the spread of coronavirus disease 2019 (COVID-19) from the Sheikhul Islam Office

Received: October 20, 2023 ■ Revised: November 16, 2023 ■ Accepted: November 23, 2023

อับดุลลียะลาเตะ สาและ\*<sup>1</sup> รอชิดะห์ หะนะกาแมะ\*<sup>2</sup> แวยูโซะ ลีเดะ\*<sup>3</sup> ซัลมา แดมะเล็ง\*<sup>4</sup>

อิสมาอีล อาเนาะกาแซ\*<sup>5</sup> อาหมัด อัลฟาริตี\*<sup>6</sup> อิสมาแอ สะอิ\*<sup>7</sup>

Abdullateh Saleah, Roshidah Hanakamae, Weayosof Sidae, Salma Daemoh Leng,  
Ismael Anohkasae, Ahmad Alfariti, Ismaie Sa-i

<sup>1</sup> M.Ed. (Islamic Educational Administration and Management), ผู้ช่วยศาสตราจารย์. อีเมล:ผู้เขียนหลัก:

abd.lateh@hotmail.com

M.Ed. (Islamic Educational Administration and Management), Assistant Professor. Corresponding Author Email:

abd.lateh@hotmail.com

<sup>2</sup> M.A. (Shariah), ผู้ช่วยศาสตราจารย์. อีเมล: Roshidah@windowslive.com

M.A. (Shariah), Assistant Professor. Email: Roshidah@windowslive.com

<sup>3</sup> Ph.D. (Geography), ผู้ช่วยศาสตราจารย์. อีเมล: abuzamzame@gmail.com

Ph.D. (Geography), Assistant Professor. Email: abuzamzame@gmail.com

<sup>4</sup> M.A. (Shariah), อาจารย์. อีเมล: Wirada2999@gmail.com

M.A. (Shariah), Lecturer. Email: Wirada2999@gmail.com

<sup>5</sup> M.A. (Usuludin), ผู้ช่วยศาสตราจารย์. อีเมล: yiu.ismael@gmail.com

M.A. (Usuludin), Assistant Professor. Email: yiu.ismael@gmail.com

<sup>6</sup> Ph.D. (Islamic Studies), ผู้ช่วยศาสตราจารย์. อีเมล: alfariti@yahoo.com

Ph.D. (Islamic Studies), Assistant Professor. Email: alfariti@yahoo.com

<sup>7</sup> M.A. (Islamic Studies), ผู้ช่วยศาสตราจารย์. อีเมล: ISMATASA@gmail.com

M.A. (Islamic Studies), Assistant Professor. Email: ISMATASA@gmail.com

\*คณะอิสลามศึกษาและนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

\*Faculty of Islamic Studies, Fatoni University

## บทคัดย่อ

**จุดประสงค์** การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของชาวไทยมุสลิมต่อการปฏิบัติตามคำสั่งและมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของสำนักจุฬาราชมนตรี

**วิธีการศึกษา** กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลาและจังหวัดนราธิวาส จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

**ผลการวิจัย** ประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลาและจังหวัดนราธิวาส มีทัศนคติที่ดีต่อมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของสำนักจุฬาราชมนตรีเป็นส่วนใหญ่ เนื่องด้วยมาตรการดังกล่าวมีความสอดคล้องกับหลักการอิสลาม คือ การรักษาไว้ซึ่งชีวิตของมนุษย์ หรือจะเรียกว่าการคุ้มครองความมั่นคงของชีวิต เพราะหลักการนี้มีเป้าหมายเพื่อปกป้องชีวิตจากการทำร้ายร่างกาย หรือทำร้ายส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายและจะครอบคลุมการรักษาและป้องกันสุขภาพ หรือขจัดโรคร้ายต่าง ๆ โดยเฉพาะโรคระบาด อย่างเช่น ไวรัสโคโรนา ซึ่งรูปแบบในการปรับตัวในการประกอบศาสนกิจนั้น จะประกอบไปด้วยการละเว้นกระทำในสิ่งที่บ่งคับ การอนุมัติให้กระทำในสิ่งที่ต้องห้าม และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของศาสนกิจ

**การนำผลวิจัยไปใช้** 1) สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด สามารถนำผลการวิจัยไปปรับนโยบายการประกอบศาสนกิจในสถานการณ์โรคระบาดที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ 2) มัสยิดในพื้นที่ โดยคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดประกอบด้วยอิมาม คอเต็บ บิลาลคณะกรรมการ และสัปบุรุษมัสยิด สามารถนำผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการปรับรูปแบบการปรับตัวการประกอบศาสนกิจในสถานการณ์โรคระบาดที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ 3) สถาบันการศึกษา อาจารย์

ในมหาวิทยาลัย นักวิชาการมุสลิม โดยการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการปรับตัว  
ของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สอดคล้องกับหลักการอิสลาม ไปใช้  
ประโยชน์ในด้านวิชาการ การวิจัย การเรียนการสอน การเผยแพร่และต่อยอดองค์  
ความรู้

**คำสำคัญ:** ชาวไทยมุสลิม, โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

## Abstract

**Objective** This research the objective is to study the attitude of Thai Muslims towards following orders and measures to prevent the spread of coronavirus disease 2019 (COVID-19) of the Sheikhul Islam Office.

**Methodology** The sample group used in this research included people in the area of Pattani Province. Yala Province and Narathiwat Province, totaling 400 people. The research instrument was a questionnaire. Statistics used to analyze the data include averages. and standard deviation.

**Research finding** People in the three southern border provinces, namely Pattani Province Yala Province and Narathiwat Province Most have a positive attitude towards the measures to prevent the spread of coronavirus disease 2019 (COVID-19) of the Sheikhul Islam Office. Because such measures are consistent with Islamic principles, namely the preservation of human life. Or it can be called protection of life security. Because this principle aims to protect life from physical harm. or harming any part of the body and will cover the treatment and prevention of health or eliminating various diseases, especially epidemics such as the coronavirus that which is the form of adjustment in religious practice It will consist of refraining from doing what is compulsory. Approval for prohibited acts and changing forms of religious affairs.

**Contributions** 1) Office of the Provincial Islamic Committee The research results can be used to adjust policies for religious practices in the epidemic situation that are appropriate to the local context. 2) Mosques in the area By the Islamic Committee of the Mosque It consists of Imam Khateb Bilal committee. and the mosque the results of this research can be used as a guideline for adjusting the model for adapting religious practices in an epidemic situation that is appropriate for the local context. 3) Educational institutions university professor Muslim scholar by applying knowledge about the adjustment patterns of Muslims in the three southern border provinces that are consistent with Islamic principles to be used in academics, research, teaching Disseminate and expand knowledge

**Keywords:** Muslims in Thailand's, coronavirus 2019 (COVID-19)

## บทนำ

นับตั้งแต่การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาในเมืองอู่ฮั่น เมืองเอกของมณฑลหูเป่ย์ (Hubei) ประเทศจีน การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสดังกล่าวถูกจัดเป็นโรคที่มีการระบาดกระจายทั่วโลกหรือที่เรียกว่า pandemic ตามการประกาศขององค์การอนามัยโลก โดยในปี 2564 ได้มีการตรวจพบผู้ติดเชื้อไปแล้วใน 222 ประเทศ พื้นที่ทั่วทุกมุมโลก รวมผู้ป่วยที่ติดโควิดทั้งหมด 211,766,727 คน และมีผู้เสียชีวิตทั้งหมด 4,430,361 คน (ไทยรัฐออนไลน์, เผยแพร่เมื่อ 23 สิงหาคม 2564 สืบค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2564) จะเห็นได้ว่าการระบาดของโรคระบาดโควิด 19 มีความรุนแรงมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นสายพันธุ์ใหม่ ที่มีการแพร่ระบาดอย่างง่ายดาย มิได้ส่งผลต่อความมั่นคงด้านสาธารณสุขและต่อชีวิตผู้ป่วยเท่านั้น ยังมีผลกระทบต่อความมั่นคงของเศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก เพราะมาตรการที่ใช้ในการควบคุมการระบาดที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตและเศรษฐกิจ การเกิดโรคระบาดในครั้งนี้เป็นปรากฏการณ์ที่ทำให้ทุกสรรพสิ่งในสังคมโลกแทบหยุดการเคลื่อนไหว เป็นเหตุการณ์ที่สร้างความหวาดกลัวและวิตกกังวลให้กับมนุษย์มากที่สุดนับแต่สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา เชื้อไวรัสโควิด-19 ได้แพร่กระจายฝ่ากำแพงเชื้อชาติ ศาสนา ราชชาติต่าง ๆ ไปทุกภูมิภาคอย่างมีอาจสกดกันไว้ ทำให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกต้องเร่งวางมาตรการป้องกันเพื่อรับมือโรคร้ายนี้ในทุกวิถีทาง ทั้งการออกคำสั่ง การขอความร่วมมือ การสร้างความเข้าใจ ปิดเมือง ปิดประเทศและอีกหลากหลายวิธีการที่จะหยุดการแพร่ระบาดและหยุดการคร่าชีวิตของพลเมืองของแต่ละประเทศ

พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยมีพี่น้องประชาชนประมาณร้อยละ 80 นับถือศาสนาอิสลาม มีความเชื่อ ความศรัทธาและปฏิบัติตามกิจกรรมทางศาสนาอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะการละหมาดร่วมกันที่มีสยิด ละหมาดวันศุกร์ การรับฟังการบรรยายทางศาสนา มีประเพณีการสละมด้วยการสัมผัสมือ การสวมกอด การสัมผัสแก้ม เป็นต้น แต่หลังจากเกิดภาวะโรคระบาดโควิด 19 รัฐบาลได้ประกาศมาตรการต่าง ๆ ที่เป็นการห้าม หรือจำกัดการดำเนินการบางอย่างที่กระทบต่อวิถีชีวิต โดยเฉพาะการประกอบกิจกรรมทางศาสนา จากมาตรการดังกล่าวสำนัก

จุฬาราชมนตรีได้ออกแนวปฏิบัติสำหรับการปรับเปลี่ยนรูปแบบการประกอบศาสนกิจ เพื่อเป็นการป้องกันการระบาดของโรคโควิด 19 เช่น งดการละหมาดวันศุกร์ การละหมาดตะรอเวียะห์ให้กระทำที่บ้านเป็นการส่วนตัว งดการเอียะติกาฟ และงดการเลี้ยงละศีลอดที่มีสยิดและในสถานที่ที่จัดเตรียมไว้ เนื่องด้วยการปรับตัวในการประกอบศาสนกิจของชาวไทยมุสลิมนั้นเป็นเรื่องใหม่ที่ไม่เคยเกิดปรากฏการณ์ในลักษณะนี้ เช่น การห้ามไปละหมาดที่มีสยิดในทุกเวลาของการละหมาด และห้ามทำการละหมาดวันศุกร์ แนวปฏิบัติดังกล่าวทำให้ประชาชนบางส่วนก็เกิดความกังวลว่าการปฏิบัติศาสนกิจถูกต้องตามหลักการอิสลามหรือไม่ บางส่วนมีการปฏิบัติตามมาตรการดังกล่าวอย่างเคร่งครัดและมีการปรับเปลี่ยนวิธีการประกอบศาสนกิจบางประการเพื่อเป็นการป้องกันการแพร่เชื้อของโควิด 19 แต่ก็มีบางส่วนที่ไม่ยินยอมที่จะปฏิบัติตามมาตรการดังกล่าวถึงแม้ว่าจะเป็นการประกาศจากสำนักจุฬาราชมนตรีก็ตาม

จากปัญหาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการสื่อสารเป็นหัวใจของการควบคุมโรคระบาดและป้องกันการติดเชื้อ แต่ยอมรับว่าเป็นเรื่องยากโดยเฉพาะเมื่อประชาชนต้องปรับเปลี่ยนวิถีการปฏิบัติศาสนกิจบางอย่างเพราะคนจำนวนไม่น้อยบอกว่า "กลัวบาป" และทัศนคติเกี่ยวกับความประเสริฐของเดือนรอมฎอนเช่น ความคิดที่ว่า "รอมฎอนมีแค่ปีละครั้ง ถ้าไม่ได้ไปละหมาดครบทั้ง 30 คืน (ช่วงเดือนรอมฎอน) ก็จจะรู้สึกงาตัวเองทำหน้าที่ได้ไม่ดีพอ" (สมิตานัน หยงสตาร์, 2020, สืบค้นเมื่อวันที่ 24/5/2021, <https://www.bbc.com/thai/thailand>. เผยแพร่เมื่อ 24 เมษายน 2020)

นพ.ชาติชาย วงษ์อารี นายกสมาคมแพทยมุสลิม และผู้อำนวยการโรงพยาบาล เวชการุณย์รัมย์ได้กล่าวว่า "...การเผชิญหน้ากับโควิด 19 เราจะเผชิญกับมันด้วยวิธีที่ไม่ได้ เราต้องเผชิญหน้ากับมันด้วยความรู้ทางวิชาการด้านสาธารณสุขและทางด้านศาสนา การสื่อสารจะสื่อด้วยการนำคำสอนจากคัมภีร์อัลกุรอานมาสอดแทรกให้คนรู้ว่าความรู้ด้านสาธารณสุขกับด้านศาสนามันเป็นเรื่องเดียวกัน" เพื่อเป็นการปรับทัศนคติของชาวไทยมุสลิมให้ยอมรับมาตรการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น

มาตรการของกระทรวงสาธารณสุข หรือ ประกาศต่าง ๆ ของสำนักจุฬาราชมนตรีเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติในช่วงสถานการณ์โควิดเพราะความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการ ซึ่งมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรู้ (knowledge) เป็นกระบวนการทางสมองที่มีขั้นตอนในการพัฒนาสติปัญญาและเกี่ยวข้องกับการรับรู้การจำข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจ 2) ทักษะ (attitude) เป็นกระบวนการทางด้านจิตใจ อารมณ์ความรู้สึกความชอบ ค่านิยม ความเชื่อ การให้คุณค่าและการแสดงออกถึงคุณลักษณะตามค่านิยมที่ยึดถือซึ่งจะบอกแนวโน้มของการกระทำและพฤติกรรมของตัวบุคคล และ 3) การปฏิบัติ (practice) เป็นการแสดงออกทางร่างกายซึ่งต้องอาศัยความรู้และทักษะที่จะทำให้เกิดการปฏิบัติตามการรับรู้ซึ่งเป็นขั้นสุดท้ายที่ต้องใช้ระยะเวลาและการตัดสินใจ ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาทัศนคติของชาวไทยมุสลิมต่อการปฏิบัติตามคำสั่งและมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของสำนักจุฬาราชมนตรีอย่างไรบ้าง และอิสลามได้วางกฎเกณฑ์ในการประกอบศาสนกิจในภาวะคับขันไว้อย่างไร

## วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาทัศนคติของชาวไทยมุสลิมต่อการปฏิบัติตามคำสั่งและมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของสำนักจุฬาราชมนตรี

## วิธีการศึกษา

ศึกษาทัศนคติของชาวไทยมุสลิมต่อการปฏิบัติตามคำสั่งและมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของสำนักจุฬาราชมนตรี คณะผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจทัศนคติของชาวไทยมุสลิมต่อการปฏิบัติตามคำสั่งและมาตรการป้องกัน

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของสำนักจุฬาราชมนตรี คือ

**ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ประชากรที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้คือประชาชนที่เป็นมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจทัศนคติจำนวน 400 คน ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังตารางที่ 1

| พื้นที่         | สถานะการฉีดวัคซีน | ผู้ที่เคยติดเชื้อ |     | ผู้ที่ไม่เคยติดเชื้อ |     | รวม |
|-----------------|-------------------|-------------------|-----|----------------------|-----|-----|
|                 |                   | วิต               |     | วิต                  |     |     |
| จังหวัดปัตตานี  | ฉีดวัคซีน         | 15                | 15  | 15                   | 15  | 60  |
|                 | ไม่ฉีดวัคซีน      | 15                | 15  | 15                   | 15  | 60  |
| จังหวัดยะลา     | ฉีดวัคซีน         | 15                | 15  | 15                   | 15  | 60  |
|                 | ไม่ฉีดวัคซีน      | 15                | 15  | 15                   | 15  | 60  |
| จังหวัดนราธิวาส | ฉีดวัคซีน         | 20                | 20  | 20                   | 20  | 80  |
|                 | ไม่ฉีดวัคซีน      | 20                | 20  | 20                   | 20  | 80  |
| รวม             |                   | 100               | 100 | 100                  | 100 | 400 |

**เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติของชาวไทยมุสลิมต่อการปฏิบัติตามคำสั่งและมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของสำนักจุฬาราชมนตรี แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับทัศนคติของชาวไทยมุสลิมต่อการปฏิบัติตามคำสั่งและมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของสำนักจุฬาราชมนตรี และตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

**การเก็บรวบรวมข้อมูล** การเก็บข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้การสำรวจทัศนคติจากแบบสอบถาม โดยทางคณะผู้วิจัยดำเนินการจัดทำแบบสอบถามในระบบออนไลน์ และส่งลิงค์ของแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง

**การวิเคราะห์ข้อมูล** การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจจากแบบสอบถามทำการวิเคราะห์โดยการตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อคำถามที่เกี่ยวกับทัศนคติของชาวไทยมุสลิมต่อการปฏิบัติตามคำสั่งและมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของสำนักจุฬาราชมนตรี คำนวณโดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ วิเคราะห์โดยวิธีการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีความหมายคล้ายคลึงกันแล้วหาค่าความถี่เพื่อนำมาประกอบการอภิปรายผล

**การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล** ผู้วิจัยมีการปกปิดข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล เช่น ชื่อและนามสกุลจริงของผู้ให้ข้อมูลโดยก่อนการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ขออนุญาตกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและขออนุญาตดำเนินการสัมภาษณ์ รวมถึงแจ้งการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลได้รับทราบ และภายหลังการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจะให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตรวจสอบสิ่งที่ผู้วิจัยบันทึกทุกครั้งโดยกระบวนการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้ ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะอิสลามศึกษาและนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี โดยเป็นเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมวิจัย และให้ผู้ให้ข้อมูลหลักลงชื่อยอมรับ รวมทั้งเอกสารยินยอมเข้าร่วมวิจัย โดยมีหลักเกณฑ์ในการเข้าร่วมการวิจัยของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

1) เกณฑ์การคัดออกของผู้ร่วมการวิจัย สำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ร่วมการวิจัยไม่สะดวกเข้าร่วมในการทำกิจกรรมสนทนากลุ่ม หรือตอบแบบสัมภาษณ์ไม่ครบตามที่ได้กำหนดไว้ในการวิจัย

2) เกณฑ์การถอนตัวของผู้ร่วมการวิจัย การเข้าร่วมในการศึกษาครั้งนี้เป็นไปโดยความสมัครใจ หากผู้ร่วมวิจัยไม่สมัครใจจะเข้าร่วมการศึกษาแล้ว ท่าน

สามารถถอนตัวได้ตลอดเวลา การขออนุญาตออกจากการวิจัยจะไม่มีผลแต่อย่างใด ผู้ทำวิจัยอาจถอนผู้ร่วมการวิจัยออกจากการเข้าร่วมการวิจัย เพื่อเหตุผลด้านความปลอดภัย หรือเมื่อผู้สนับสนุนการวิจัยยุติการดำเนินงานวิจัย หรือในกรณีผู้ร่วมการวิจัยไม่สามารถปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ทำวิจัย

3) เกณฑ์การยุติการวิจัย คือ กรณีที่เกิดอันตรายหรือผู้ร่วมการวิจัยได้รับบาดเจ็บจากการเข้าร่วมวิจัย และผู้มีอำนาจอนุมัติยุติการวิจัย

4) การปฏิบัติของผู้ร่วมการวิจัยขณะที่ยังร่วมในการทำวิจัย คือ การเข้าร่วมในการศึกษาครั้งนี้เป็นไปโดยความสมัครใจ และให้ข้อมูลของท่านแก่ผู้ทำวิจัยด้วยความสัตย์จริง ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ และจะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อท่านไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น แต่จะมีประโยชน์เฉพาะการศึกษาเท่านั้น

## ผลการศึกษา

ทัศนคติของชาวไทยมุสลิมต่อการปฏิบัติตามคำสั่งและมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของสำนักจุฬาราชมนตรีพบว่า ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยเพศชายจำนวน 250 คนคิดเป็นร้อยละ 62.5 กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 15 – 25 ปี มากที่สุดจำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 22.5 กลุ่มตัวอย่างมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนราธิวาสมากที่สุด จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 39.5 กลุ่มตัวอย่างไม่เคยติดเชื้อโควิด 19 จำนวน 285 คน คิดเป็นร้อยละ 71.25 ครอบครัวไม่มีประวัติการติดเชื้อโควิด 19 จำนวน 250 คน คิดเป็นร้อยละ 62.5 กลุ่มตัวอย่างได้รับวัคซีน 2 เข็ม จำนวน 273 คน คิดเป็นร้อยละ 68.25

ความคิดเห็นต่อคำสั่งและมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของสำนักจุฬาราชมนตรี ดังตารางที่ 2

| คำสั่งและมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)                                                                            | X    | S.D  | ระดับ<br>ความ<br>คิดเห็น |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|------|--------------------------|
| 1.ตรวจวัดอุณหภูมิก่อนเข้ามัสยิด                                                                                                                         | 4.34 | 0.82 | สูงมาก                   |
| 2.สแกนไทยชนะก่อนเข้ามัสยิด                                                                                                                              | 3.46 | 1.21 | สูง                      |
| 3.ให้จัดวางเจลล้างมือแอลกอฮอล์ไว้บริเวณประตูทางเข้ามัสยิด                                                                                               | 4.46 | 0.75 | สูงมาก                   |
| 4.งดใช้บ่อน้ำ (กอละห์) หรืออ่างใหญ่ร่วมกัน                                                                                                              | 4.34 | 0.90 | สูงมาก                   |
| 5.ให้ทำความสะอาดพื้นมัสยิดก่อนและหลังการละหมาดวันศุกร์ ทุกครั้ง และไม่เปิดเครื่องปรับอากาศ โดยให้เปิดหน้าต่างมัสยิด ผ้าม่าน เพื่อให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก | 4.45 | 0.73 | สูงมาก                   |
| 6.ให้จัดทำเครื่องหมายจุดละหมาดที่สามารถระบุตำแหน่งได้ โดยให้เว้นระยะห่างระหว่างแต่ละจุด 1.50 - 2 เมตร                                                   | 4.27 | 0.85 | สูงมาก                   |
| 7.ให้ควบคุมทางเข้าออกมัสยิด และจัดระเบียบระยะห่างขณะเดินเข้าและเดินออกจากมัสยิดหลังเสร็จสิ้นการละหมาดวันศุกร์                                           | 4.16 | 0.88 | สูง                      |
| 8.สแกนไทยชนะหลังออกจากมัสยิด                                                                                                                            | 3.40 | 1.19 | ปานกลาง                  |
| 9.ให้อาบน้ำละหมาดจากที่บ้าน                                                                                                                             | 4.57 | 0.68 | สูงมาก                   |
| 10.ให้ใช้ผ้าปูละหมาด (ผ้าชะญาดะห์) ส่วนตัว โดยนำมาจากบ้าน                                                                                               | 4.56 | 0.69 | สูงมาก                   |
| 11.ให้ล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ที่มีสียึดจัดเตรียมไว้                                                                                                     | 4.44 | 0.79 | สูงมาก                   |
| 12.ให้สวมหน้ากากอนามัยตลอดระยะเวลาของการปฏิบัติศาสนกิจ                                                                                                  | 4.53 | 0.77 | สูงมาก                   |

|                                                                                                                                                                  |      |      |        |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|------|--------|
| 13.งดการสละมด้วยการสัมผัสมือ การสวมกอด และ<br>การสัมผัสแก้ม โดยให้ยกมือพร้อมกล่าวสละมเท่านั้น                                                                    | 4.24 | 0.91 | สูงมาก |
| 14. “เด็ก” ให้งดการร่วมละหมาดวันศุกร์ (ญุมอะห์) ที่<br>มัสยิด                                                                                                    | 3.76 | 1.13 | สูง    |
| 15.หากมีอาการไข้ ไอ เจ็บคอ มีน้ำมูก แม้จะมีอาการไม่<br>มาก ให้งดการไปร่วมละหมาดวันศุกร์ที่มัสยิด                                                                 | 4.45 | 0.78 | สูงมาก |
| 16.ให้เว้นระยะห่างระหว่างแถวและในแถว 1.50 - 2<br>เมตร และให้ยืนตามจุดที่มัสยิดได้จัดทำเครื่องหมายไว้                                                             | 4.25 | 0.86 | สูงมาก |
| 17.ให้กระชับเวลาในการละหมาดวันศุกร์ (ญุมอะห์)<br>นับตั้งแต่อะซาน คุดบะห์ และละหมาด ไม่เกิน 20<br>นาที                                                            | 4.09 | 0.93 | สูง    |
| 18.งดละหมาดวันศุกร์หากมีการระบาดหนัก                                                                                                                             | 4.14 | 1.02 | สูง    |
| 19.งดการจัดเลี้ยงอาหารละศีลอด ให้ทำอาหารใส่<br>ภาชนะให้ถูกสุขลักษณะ แล้วแจกจ่ายไปตามบ้าน แทน<br>การจัดเลี้ยง เพื่อหลีกเลี่ยงคนจำนวนมากมาชุมนุม หรือ<br>รวมตัวกัน | 4.21 | 0.91 | สูงมาก |
| 20.งดการรับประทานอาหารในภาชนะเดียวกัน กรณีที่<br>รับประทานอาหารซาโฮรร่วมกัน ให้แยกภาชนะ และนั่ง<br>ห่างกันอย่างน้อย 1 เมตร                                       | 4.23 | 0.88 | สูงมาก |
| 21.งดการเอื้อยติกาฟ และการละหมาดญุมอะห์ ที่<br>เป็นชุนนะห์ประเภทต่าง ๆ หรือกิจกรรมที่ต้องมีการ<br>รวมตัวในมัสยิด หรือที่ที่จัดเตรียมไว้                          | 3.71 | 1.12 | สูง    |
| 22.การจ่ายชะกาตฟิตรี และฟิดยะห์ให้มอซกะกาตฟิตรี<br>และฟิดยะห์แก่มัสยิด นับแต่ช่วงเริ่มต้นรอมฎอน เพื่อ<br>นำไปช่วยครอบครัวที่เดือดร้อน                            | 4.16 | 0.91 | สูง    |

|                                                                                                                                         |      |      |             |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|------|-------------|
| 23.ไม่ควรถ่มน้ำลายในที่สาธารณะโดยเด็ดขาด เพราะ<br>อาจทำให้เกิดการแพร่ระบาดของเชื้อ                                                      | 4.49 | 0.73 | สูงมาก      |
| 24.งดการละหมาดร่วมกัน                                                                                                                   | 3.25 | 1.25 | ปาน<br>กลาง |
| 25.งดการสละมด้วยการสัมผัสมือ การสวมกอด และ<br>การสัมผัสแก้ม โดยให้ยกมือพร้อมกล่าวสละมเท่านั้น                                           | 3.97 | 1.01 | สูง         |
| 26.งดการไปเยี่ยมกุโบร์                                                                                                                  | 3.41 | 1.21 | สูง         |
| 27.สำหรับการกุรบาน ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องไปจัดการเท่านั้น                                                                                  | 3.88 | 1.07 | สูง         |
| 28.งดการไปประกอบพิธีฮัจย์                                                                                                               | 3.35 | 1.24 | ปาน<br>กลาง |
| 29.เตรียมฉีดวัคซีนตามที่รัฐบาลประเทศซาอุดีอาระเบีย<br>กำหนด                                                                             | 3.43 | 1.21 | สูง         |
| 30.งดละหมาดมัยยิต (ศพ) ที่มีสยิดในช่วงการระบาด                                                                                          | 3.44 | 1.17 | สูง         |
| 31.หากเป็นศพที่ติดเชื้อต้องให้ทางเจ้าหน้าที่จัดการตาม<br>หลักการทางการแพทย์เท่านั้น                                                     | 3.99 | 1.04 | สูง         |
| 32. กรณีเป็นการเสียชีวิตทั่วไป เช่น ประสบอุบัติเหตุ<br>หรือจากโรคอื่น ๆ จะอนุญาตให้มีการตรวจชันสูตรศพ<br>เพื่อตรวจสอบการติดเชื้อโควิด19 | 3.54 | 1.16 | สูง         |
| 33.เชื่อคำวินิจฉัย (ฟัตวา) ของจุฬาราชมนตรีว่า “วัคซีน<br>นั้นไม่มีส่วนผสมของสิ่งต้องห้ามตามหลักการศาสนา<br>อิสลาม (ฮาลาล)”              | 4.19 | 0.83 | สูง         |
| 34.ไปรับการฉีดวัคซีนเพื่อป้องกันและลดการแพร่<br>ระบาด                                                                                   | 4.14 | 0.91 | สูง         |
| 35.การกักตัวเมื่อพบว่าตนเองอยู่ในความเสี่ยง                                                                                             | 4.39 | 0.73 | สูงมาก      |
| 36.การปฏิบัติตามกฎอย่างเคร่งครัดตามคำสั่งของผู้นำ<br>ศาสนา                                                                              | 4.38 | 0.73 | สูงมาก      |

|                                                                                                                 |             |             |            |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|-------------|------------|
| 37.การมอบหมายต่ออัลลอฮ์ (ตะวิกัลล)                                                                              | 4.46        | 0.72        | สูงมาก     |
| 38.การติดตามข่าวสารจากสำนักจุฬาราชมนตรีทางสื่อต่าง ๆ                                                            | 4.32        | 0.74        | สูงมาก     |
| 39. ให้การสงเคราะห์แก่ผู้ติดเชื้อด้วยความเมตตา                                                                  | 4.44        | 0.66        | สูงมาก     |
| 40. เอื้อเฟื้อแบ่งปันแก่เพื่อนมนุษย์ในสถานการณ์ที่ลำบาก โดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา                            | 4.45        | 0.68        | สูงมาก     |
| 41. ตรวจสอบข้อมูลข่าวสารให้ถูกต้อง ก่อนเผยแพร่ต่อผู้อื่น เพื่อป้องกันการเผยแพร่ข่าวปลอม ทำให้เกิดความตื่นตระหนก | 4.46        | 0.69        | สูงมาก     |
| 42. งดการจัดงานเฉลิมฉลองต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน เป็นต้น                                                          | 4.02        | 0.94        | สูง        |
| <b>รวม</b>                                                                                                      | <b>4.10</b> | <b>0.92</b> | <b>สูง</b> |

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า ผลการศึกษาทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดยะลา ปัตตานีและนราธิวาสต่อคำสั่งและมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของสำนักจุฬาราชมนตรี โดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตเท่ากับ 4.10 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.92 และคำสั่งและมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของสำนักจุฬาราชมนตรี ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ การตรวจวัดอุณหภูมิก่อนเข้ามัสยิด การให้จัดวางเจลล้างมือแอลกอฮอล์ไว้บริเวณประตูทางเข้ามัสยิด งดใช้ช้อนน้ำ (กอละห์) หรืออ่างใหญ่ร่วมกัน ให้ทำความสะอาดพื้นมัสยิดก่อนและหลังการละหมาดวันศุกร์ ทุกครั้ง และไม่เปิดเครื่องปรับอากาศ โดยให้เปิดหน้าต่างมัสยิด ผ้าม่าน เพื่อให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก ให้จัดทำเครื่องหมายจุดละหมาดที่สามารถระบุตำแหน่งได้ โดยให้เว้นระยะห่างระหว่างแต่ละจุด 1.50 - 2 เมตร ให้อาบน้ำละหมาดจากที่บ้าน ให้ใช้ผ้าปูละหมาด (ผ้าชะญาดะห์) ส่วนตัว โดยนำมาจากบ้าน ให้ล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ที่มีมัสยิดจัดเตรียมไว้ ให้สวมหน้ากากอนามัยตลอดระยะเวลาของการปฏิบัติศาสนกิจ งดการสลามด้วยการสัมผัสมือ การ

สวมกอด และการสัมผัสกัน โดยให้ยกมือพร้อมกล่าวสลามเท่านั้น “เด็ก” ให้งดการร่วมละหมาดวันศุกร์ (ญุมอะห์) ที่มีสยิด หากมีอาการไข้ ไอ เจ็บคอ มีน้ำมูก แม้จะมีอาการไม่มาก ให้งดการไปร่วมละหมาดวันศุกร์ที่มีสยิด ให้เว้นระยะห่างระหว่างแถว และในแถว 1.50 - 2 เมตร และให้ยืนตามจุดที่มีสยิดได้จัดทำเครื่องหมายไว้ งดละหมาดวันศุกร์หากมีการระบาดหนัก งดการจัดเลี้ยงอาหารละศีลอด ให้ทำอาหารใส่ภาชนะให้ถูกสุขลักษณะ แล้วแจกจ่ายไปตามบ้าน แทนการจัดเลี้ยง เพื่อหลีกเลี่ยงคนจำนวนมากมาชุมนุม หรือรวมตัวกัน งดการรับประทานอาหารในภาชนะเดียวกัน กรณีที่รับประทานอาหารซาฮ์ราร่วมกัน ให้แยกภาชนะ และนั่งห่างกันอย่างน้อย 1 เมตร การจ่ายชะกาตฟิตรี และฟิดยะห์ให้มอบชะกาตฟิตรี และฟิดยะห์แก่มีสยิด นับแต่ช่วงเริ่มต้นรอมฎอน เพื่อนำไปช่วยครอบครัวที่เดือดร้อน ไม่ควรถ่มน้ำลายในที่สาธารณะโดยเด็ดขาด เพราะอาจทำให้เกิดการแพร่ระบาดของเชื้อ หากเป็นศพที่ติดเชื้อต้องให้ทางเจ้าหน้าที่จัดการตามหลักการทางการแพทย์เท่านั้น เชื้อคำวินิจฉัย (ฟัตวา) ของจุฬาราชมนตรีว่า “วัคซีนนั้นไม่มีส่วนผสมของสิ่งต้องห้ามตามหลักการศาสนาอิสลาม (ฮาลาล)” ไปรับการฉีดวัคซีนเพื่อป้องกันและลดการแพร่ระบาด การกักตัวเมื่อพบว่าตนเองอยู่ในความเสี่ยง การปฏิบัติตามกฎอย่างเคร่งครัดตามคำสั่งของผู้นำศาสนา การมอบหมายต่ออัลลอฮ์ (ตะวัก্কัล) การติดตามข่าวสารจากสำนักจุฬาราชมนตรีทางสื่อต่าง ๆ ให้การส่งเสริมแก่ผู้ติดเชื้อด้วยความเมตตาคิดเป็นร้อยละ เอื้อเพื่อแบ่งปันแก่เพื่อนมนุษย์ในสถานการณ์ที่ลำบาก โดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ตรวจสอบข้อมูลข่าวสารให้ถูกต้อง ก่อนเผยแพร่ต่อผู้อื่น เพื่อป้องกันการเผยแพร่ข่าวปลอม ทำให้เกิดความตื่นตระหนก

กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดยะลา ปัตตานีและนราธิวาสมีทัศนคติต่อคำสั่งและมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของสำนักจุฬาราชมนตรีอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด คือ การสแกนไทยชนะก่อนเข้ามัสยิด ให้ควบคุมทางเข้าออกมัสยิด และจัดระเบียบระยะห่างขณะเดินเข้าและเดินออกจากมัสยิดหลังเสร็จสิ้นการละหมาดวันศุกร์ สแกนไทยชนะหลังออกจากมัสยิด ให้กระชับเวลาในการละหมาดวันศุกร์ (ญุมอะห์) นับตั้งแต่อาซาน คุดบะห์ และ

ละหมาด ไม่เกิน 20 นาที งดการเอื้ะติกำฟ และการละหมาดญะมาอะห์ ที่เป็นชุน  
นะห์ประเภทต่าง ๆ หรือกิจกรรมที่ต้องมีการรวมตัวในมัสยิด หรือที่ที่จัดเตรียมไว้คิด  
เป็นร้อยละ 31 งดการละหมาดร่วมกัน งดการสละมด้วยการสัมผัสมือ การสวมกอด  
และการสัมผัสแก้ม โดยให้ยกมือพร้อมกล่าวสลามเท่านั้น สำหรับการกurban ให้ผู้ที่  
เกี่ยวข้องไปจัดการเท่านั้น งดละหมาดมัยิด (ศฟ) ที่มีสยิดในช่วงการระบาด กรณี  
เป็นการเสียชีวิตทั่วไป เช่น ประสบอุบัติเหตุ หรือจากโรคอื่น ๆ จะอนุญาตให้มีการ  
ตรวจชันสูตรศพเพื่อตรวจสอบการติดเชื้อโควิด19 งดการจัดงานเฉลิมฉลองต่าง ๆ  
เช่น งานแต่งงาน เป็นต้น

กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดยะลา ปัตตานีและนราธิวาสมีทัศนคติต่อคำสั่งและ  
มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของ  
สำนักจุฬาราชมนตรีอยู่ในระดับไม่มีความเห็น คือ งดการไปเยี่ยมกุโบร์ งดการไป  
ประกอบพิธีฮัจญ์ เตรียมฉีควัคซีนตามที่รัฐบาลประเทศซาอุดีอาระเบียกำหนด

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีทัศนคติที่ดีต่อ  
มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของ  
สำนักจุฬาราชมนตรีเป็นส่วนใหญ่เนื่องด้วยมาตรการดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ  
หลักการอิสลาม คือการรักษาไว้ซึ่งชีวิตของมนุษย์ หรือจะเรียกว่าการคุ้มครองความ  
มั่นคงของชีวิต เพราะหลักการนี้มีเป้าหมายเพื่อปกป้องชีวิตจากการทำร้ายร่างกาย  
หรือทำร้ายส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายและจะครอบคลุมการรักษาและป้องกัน  
สุขภาพ หรือจัดโรคภัยต่าง ๆ โดยเฉพาะโรคระบาดอย่างเช่นไวรัสโคโรนาที่กำลัง  
ระบาดในสังคมปัจจุบัน

## การอภิปรายผล

ผลการวิจัยทัศนคติของชาวไทยมุสลิมต่อการปฏิบัติตามคำสั่งและมาตรการ  
ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของสำนัก  
จุฬาราชมนตรี มีประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปราย พบว่าประชาชนในสามจังหวัด  
ชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลาและจังหวัดนราธิวาส มีทัศนคติที่

ต่อมามาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของสำนักจุฬาราชมนตรีเป็นส่วนใหญ่ เนื่องด้วย มาตรการดังกล่าวมีความสอดคล้องกับหลักการอิสลาม คือ การรักษาไว้ซึ่งชีวิตของมนุษย์ หรือจะเรียกว่าการคุ้มครองความมั่นคงของชีวิต เพื่อปกป้องชีวิตจากการทำร้ายร่างกาย ครอบคลุมการรักษาและป้องกันสุขภาพ หรือจัดโรคภัยต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของอิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต, มะรอนิง สาแลมิง, โมตริ แก้วทับทิม, อับดุลลอฮ์ อัลลอซามะฮ์, รอกี เจ๊ะเต้ (2565) พบว่า การป้องกันและการลดทอนการแพร่ระบาดของโรคตามหลักสุขภาพจะ พบว่าการมีสุขภาพที่ดีถือเป็นรางวัลจากอัลลอฮ์ และการดูแลสุขภาพของแต่ละคนถือเป็นอمانةซึ่งความรับผิดชอบที่มีต่อพระองค์อัลลอฮ์ การหันนุญดูแลสุขภาพของร่างกาย สติปัญญาและจิตใจเป็นสิ่งที่จำเป็นจะละเลยไม่ได้ ดังนั้นเมื่อเกิดโรคระบาดก็ต้อง ป้องกัน เมื่อเป็นโรคก็ต้องรักษา อิสลามได้กำหนดหลักสุขภาพะดังนี้ คือ การรักษา ความสะอาดซึ่งรวมถึงความสะอาดของร่างกาย เครื่องนุ่งห่ม สถานที่ เป็นต้น อิสลามได้ให้ความสำคัญกับการรักษาความสะอาด เพราะถือว่าความสกปรกเป็นสาเหตุหนึ่ง ของการเกิดโรค นอกจากนั้นการรับประทานอาหารตามหลักโภชนาการก็ถือเป็นสิ่งที่ มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ถ้ารับประทานอาหารที่ดีมีคุณค่าและมีปริมาณที่พอเหมาะ เหมาะสมกับความ ต้องการของร่างกายก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต นอกจากนั้นอิสลามยังสนับสนุนให้มีการออกกำลังกายและทำการเคลื่อนไหว เพราะการออกกำลังกายจะเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้เรามีร่างกายที่แข็งแรง เพราะผู้ศรัทธาที่มีความแข็งแรงย่อมดีกว่าผู้ศรัทธาที่อ่อนแอ แม้การออกกำลังกาย สามารถช่วยให้ร่างกายแข็งแรงได้ แต่การให้ร่างกายได้ผ่อนคลายจากความเหน็ดเหนื่อยและเมื่อยล้าก็มีความสำคัญ ดังนั้นร่างกายจึงต้องการการพักผ่อน การพักผ่อน ก็เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกคน เพราะการพักผ่อนจะช่วยส่งเสริมให้ร่างกายมี ความแข็งแรง หากร่างกายเมื่อยล้าจนเกินไป หรือมนุษย์ใช้ร่างกายอย่างหักโหม ไม่มีการพักผ่อน การกระทำดังกล่าวย่อมเป็นโทษต่อร่างกาย ทำให้ร่างกายไม่แข็งแรง เป็นโรคภัยไข้เจ็บได้ง่าย และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา รุ่งรัตน์, ชูลฟีคอร์ มาโซ, ยุทธนา กาเด็ม (2563) พบว่า มีการปรับตัวโดยการสวมหน้ากากอนามัย เพื่อไม่ให้รับเชื้อโควิด 19 ล้างมือ

ด้วยสบู่มาก่อนและล้างปรุงอาหาร พวกแอลกอฮอล์เจลบางครั้ง และเว้นระยะ เพื่อลด  
ระยะเวลาการอยู่ในพื้นที่สาธารณะ แต่เห็นว่าวิธี ดังกล่าวช่วยลดโอกาสการระบาดของ  
ของโรคโควิด 19 ได้ปานกลาง และยังไม่เชื่อมั่นในการปฏิบัติตัว เพื่อป้องกันการแพร่  
ระบาดของโรคโควิด19 ตามแนวทางของกระทรวงสาธารณสุข แนวทางในการ  
แก้ปัญหาผลกระทบทางเศรษฐกิจ โดยการช่วยเหลือเงินเยียวยา การส่งเสริมสร้าง  
อาชีพ การใช้มาตรการช่วยเหลือเกี่ยวกับค่าครองชีพ แนวทางในการแก้ปัญหา  
ผลกระทบทางสังคม ทั้งแนวทางดูแลด้วยตัวประชาชนเอง ได้แก่ การดูแลสุขภาพ ลด  
การพบปะในสถานที่สาธารณะ ทุกคนในสังคมต้องเข้าใจซึ่งกันและกัน ส่วนแนวทาง  
การส่งเสริมสุขภาพของประชาชนโดยภาครัฐ ได้แก่ การแจกหน้ากากอนามัยให้ทั่วถึง  
ส่งเสริมให้คนในชุมชนหันมาออกกำลังกาย การประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลการปฏิบัติเพื่อ  
ดูตนเอง การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาโรค และปรับปรุงเรื่องการ  
รักษาทางการแพทย์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของอิสมาแอ กาเต๊ะ และนุমান หะยี  
มะแซ (2563) การใช้หลักการศาสนานั้นสามารถแบ่งออกเป็นหลักการปฏิบัติใน  
ชีวิตประจำวันและหลักการทั่วไป สำหรับหลักการปฏิบัติในชีวิตประจำวันนั้นจะใช้ในการ  
การป้องกันและลดทอนการติดเชื้อและแพร่ระบาดของเชื้อที่เกิดจากพฤติกรรมร่วม  
ที่มาจากวัฒนธรรมและจารีตประเพณี พฤติกรรมร่วมดังกล่าวมีดังนี้ คือ การจับมือใน  
การให้และรับสลาม การจับมือเป็นสุนนะห์หนึ่งที่อิสลามสนับสนุน มีหุกมเป็นสุนด์  
ส่วนการตอบสลามเป็นวาญิบ (บังคับ) อย่างไรก็ตามการรับหรือการตอบสลามในขณะที่  
รับประทานอาหารนั้นไม่เป็นวาญิบ เพราะการตอบสลามในขณะที่รับประทานอาหาร  
นั้นอาจจะทำให้ผู้รับสลามเกิดสำลักอาหาร และอาจจะเป็นอันตรายแก่ผู้ตอบสลามได้  
ซึ่งการกระทำใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดอันตรายแก่ตนเองหรือผู้อื่นเป็นสิ่งที่ต้องห้ามใน  
อิสลาม และสอดคล้องกับงานวิจัยของประเวศ หมื่นเส้น และมาลีนิ ยามา (2565)  
การจัดบริการสุขภาพในพื้นที่พหุวัฒนธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้ในรูปแบบนโยบาย  
สาธารณะเพื่อสุขภาพ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐาน 2 ประการ คือ หลักความเชื่อ ความ  
ศรัทธาของชุมชนต่อสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ  
แก้ปัญหาสุขภาพ มีการคำนึงถึงผู้ใช้บริการเป็นศูนย์กลางบนพื้นฐานของความ

แตกต่างด้านวัฒนธรรม เน้นการจัดบริการสุขภาพที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต และหลักความเชื่อด้านศาสนา สอดคล้องกับงานวิจัยของอับดุลฮาดี สะบูดิง, ยาฮารี กาเซ็ง และนิอาบาตี มิง (2565) พบว่า รูปแบบคิดเชื่อมโยงฐานหลักเจตนารมณ์อิสลามหลัก เกาะฮุอ์ เกาะดร์ และหลักผลประโยชน์ของสังคมนักศึกษาที่มีความเห็นว่า สามารถสร้างความเข้าใจได้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับหลักการปฏิบัติตามบริบทต่าง ๆ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ เช่น การละหมาดญามาอะฮ์ที่เว้นระยะห่างในการละหมาดญามาอะฮ์ที่มีสยิด และรูปแบบแสดงให้เห็นประเด็นความสัมพันธ์ของหลักการที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตตามหลักวะสฎียะฮ์ทั้งในเรื่องศาสนาชีวิตสติปัญญา วงศ์ตระกูล และทรัพย์สินโดยพิจารณาเลือกสิ่งที่เหมาะสมและยืดหยุ่นที่สุดในการนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่ให้กระทบกับสิ่งที่ผิดหลักการศาสนา

### สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาทัศนคติของชาวไทยมุสลิมต่อการปฏิบัติตามคำสั่งและมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของสำนักจุฬาราชมนตรี พบว่า ประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลาและจังหวัดนราธิวาส มีทัศนคติที่ดีต่อมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของสำนักจุฬาราชมนตรีเป็นส่วนใหญ่ เนื่องด้วยมาตรการดังกล่าวมีความสอดคล้องกับหลักการอิสลาม คือ การรักษาไว้ซึ่งชีวิตของมนุษย์ หรือจะเรียกว่าการคุ้มครองความมั่นคงของชีวิต เพราะหลักการนี้มีเป้าหมายเพื่อปกป้องชีวิตจากการทำร้ายร่างกาย หรือทำร้ายส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายและจะครอบคลุมการรักษาและป้องกันสุขภาพ หรือขจัดโรคร้ายต่าง ๆ โดยเฉพาะโรคระบาดอย่างเช่นไวรัสโคโรนา ซึ่งรูปแบบในการปรับตัวในการประกอบศาสนกิจนั้น จะประกอบไปด้วยการละเว้นกระทำในสิ่งที่บ่งคับ การอนุมัติให้กระทำในสิ่งที่ต้องห้าม และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของศาสนกิจ

## ข้อเสนอแนะ

1) สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด สามารถนำผลการวิจัยไป  
ปรับนโยบายการประกอบศาสนกิจในสถานการณ์โรคระบาดที่เหมาะสมกับบริบทของ  
พื้นที่

2) มัสยิดในพื้นที่ โดยคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ประกอบด้วยอิ  
مام คอเต็บ บิลาตคณะกรรมการ และสัปบุรุษมัสยิด สามารถนำผลการวิจัยนี้เป็น  
แนวทางในการปรับรูปแบบการปรับตัวการประกอบศาสนกิจในสถานการณ์โรค  
ระบาดที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

3) สถาบันการศึกษา อาจารย์ในมหาวิทยาลัย นักวิชาการมุสลิม โดยการนำ  
องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการปรับตัวของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่  
สอดคล้องกับหลักการอิสลาม ไปใช้ประโยชน์ในด้านวิชาการ การวิจัย การเรียนการ  
สอน การเผยแพร่และต่อยอดองค์ความรู้

## กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนากำลังคน  
และทุนด้านการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา การวิจัยและการสร้างนวัตกรรม (บพค.)  
สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ  
(สอวช.) ที่ได้สนับสนุนงบประมาณการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณคณะที่ปรึกษาประจำ  
โครงการฯ และผู้อำนวยการสำนักวิจัยและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ที่ได้  
ให้แนวคิด คำชี้แนะ และแนะนำเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ตลอดเวลาใน  
การทำงานวิจัย ทำให้คณะผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิจัยจนเสร็จสมบูรณ์ คณะผู้วิจัย  
ต้องขอขอบคุณเป็นอย่างสูง

## เอกสารอ้างอิง

- Smitnan Yongstar. (2020). Ramadan: How are Muslims adapting to Ramadan amid the pandemic COVID-19. <https://www.bbc.com/thai/thailand>.
- Narongraksakhet, I. Salaming, M. Kaewtubtim, M. Al-Usamah, A. Jehte, R. (2565). Culture and Believes of Thai Muslims in Southern Border Provinces of Thailand in Protecting and Reducing of the Spreading of the Virus Corona Disease 2019 by Islamic Teachings, Health Principles and Local Wisdoms. *Journal of Islamic Studies, Prince of Songkla University*. 13(2), 1-19. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOIS/article/view/260186/175741>.
- Katih, I., & Hayeemase, N. (2020). Adaptation of Wasatiyyah Islami-ah among Intensive Islamic-Studies-Program Teachers in the Government Schools in the Pattani Area 1. *Journal of Islamic Studies, Prince of Songkla University*, 11(1), 60–74. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOIS/article/view/240158>
- Rungrut S., Maso S., Kadem, Y. ( 2563) . *Impacts of Economic and Social Matters from the COVID-19 Pandemic among the People in Yala City Municipality*. Faculty Humanities and Social Sciences. Yala Rajabhat University.
- Meedsen P., Yama M. (2565). Patterns of Health Promotion System Development in a Multicultural Context in the 5 Southern Border Provinces of Thailand. *Journal of Islamic Studies*,

*Prince of Songkla University*, 13(2), 81–98. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOIS/article/view/262343/175750>

Sabuding A., Kaseng Y., Ming N. (2565). Development of Students' Thinking Process for the Maintenance of Life Based on Wasatiyyah Principle in the Spreading Situation of Corona Virus 2019 (COVID 19) by Adopting the Thinking Method Linked with the Main Islamic Purpose in line with Qadhaa and Qadar and Public Interest Principle. *Journal of Islamic Studies, Prince of Songkla University*, 13(1), 1–29. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOIS/article/view/257626/173748>